

มารเซล พรูสต์ กับขนมมัทแลน

โชติรส โกวิทวัฒนพงศ์ ลิ
มหาวิทยาลัยสันคูก กรุงโซล

ก่อนที่จะมารสนิยายของขนมมัทแลน (*la madeleine*)² กับพรูสต์ (Proust) จำต้องรู้จักนวนิยายเรื่อง *A la Recherche du Temps Perdu*³ ก่อน เนื้อเรื่องของนวนิยายคือชีวิตของพี่เล่า (le narrateur) ซึ่งเป็นตัวเอกหรือตัวละครศูนย์กลางของนวนิยายเรื่องนี้ ตั้งแต่วัยเด็กที่บ้านในชนบทที่เมืองกงเบร (Combray) ครอบครัวของเขามีเพื่อนบ้านชื่อคุณสวานน์ (Swann) ซึ่งเป็นเศรษฐีผู้ดูแลเรื่องรักที่ออลากับโสเกณีนางหนึ่ง ต่อมาพี่เล่าหลงรักลูกสาวของคุณสวานน์ชื่อ จิลแบร์ต (Gilberte) แล้วผิดหวัง เขาเติบโตเป็นหนุ่มและใช้ชีวิตผ่านไปแต่ละวันในหมู่สาวแกรงันและพวกขุนนางผู้ดีเก่าโดยเฉพาะพวกแกรม็องต์ (les Guermantes) ได้รู้ได้เห็นความรุ่งเรือง ความไร้สาระ และรสนิยมนิ

1. ตูอาคผนวก

2. ขนมมัทแลนทำจากแป้งสาลี น้ำตาล นม และเนยผสมกัน อบขึ้นมาจากเครื่องพิมพ์ขนมทำให้ตัวนอกเป็นรูๆ ดูแว่นกลิ้งหอย Saint-Jacques ลักษณะของขนมเป็นก้อนสี่เหลี่ยม มีรู บัพพรรณนาของพรูสต์เกี่ยวกับขนมมัทแลน (I. pp. 45, 47 โปรดดูคำอธิบายในเชิงอรรถ 8) ทำให้เกิดการระลึกถึงอารมณ์หลายครั้งว่าเป็นแนวคิดเรื่องเพศของผู้หญิง เป็นสัญลักษณ์ของแม่ เป็นความปรารถนาได้จัดตั้งบ้านของพรูสต์ซึ่งทุกคนรู้อย่างดีว่ามารดาของเขาอย่างสุดพรรณนา การตีความหมายในแง่ลึกลับของจิตวิทยาทำให้กับผู้ที่แต่ง

3. *A la Recherche du Temps Perdu* หรือที่เราใช้ชื่อย่อในบทความว่า *La Recherche* แบ่งเป็น 7 ตอน ดังนี้ :

- 1) *Du côté de chez Swann* (ค.ศ. 1913)
- 2) *A l'ombre des jeunes filles en fleurs* (ค.ศ. 1918)
- 3) *Le côté de Guermantes* (ค.ศ. 1920-1921)
- 4) *Sodome et Gomorrhe* (ค.ศ. 1921-1922)
- 5) *La prisonnière* (ค.ศ. 1923)
- 6) *La fugitive* หรือบางที่ก็เรียกว่า *Albertine disparue* (ค.ศ. 1925) และ
- 7) *Le Temps retrouvé* (ค.ศ. 1927) หน้าที่ต่าง ๆ จากนวนิยายที่เราอ้างถึงมาจากการรวมฉบับสมบูรณ์ที่พิมพ์โดย Bibliothèque de la Pléiade เป็น 3 เล่ม ๆ ที่ I รวมตอนที่ 1) และ 2) เล่มที่ II รวมตอนที่ 3) และ 4) เล่มที่ III รวมตอนที่ 5), 6) และ 7)

ศิลปะอย่างฉาบฉวยของคนในสังคมชั้นสูง ตลอดจนเรื่องรักร่วมเพศ ที่ยังต้องทนทุกข์ทรมานด้วยความอิจฉาเนื่องจากความรักที่มีต่ออัลแบร์ติน (Albertine) ประสบการณ์เหล่านี้กลับไม่ช่วยให้เขากลายเป็นนักเขียนได้ตามความตั้งใจ เขาคิดเสียใจที่ไม่มีหัวทางวรรณคดี ชีวิตจึงผ่านไปแต่ละวันด้วยความเบื่อหน่ายและผิดหวังต่อค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม ต่อความไม่จริงยั่งยืนของทุกสิ่ง จนกระทั่งเช้าวันหนึ่งเขาออกไปร่วมงานเลี้ยงนำชาติภคยุทธศาสตร์ของเจ้าหญิงแห่งแกร็มนองต์ หลังจากที่เขาต้องเก็บตัวไม่ออกสังคมนานหลายปีเพราะสุขภาพอันทรุดโทรมของเขา เขาตระหนักเป็นครั้งแรกถึงวัยชราของตนเองเมื่อได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของผู้อื่นที่เขาเคยรู้จัก ที่นั่นเกิดเหตุบังเอิญที่ทำให้เขาหวนมีความรู้สึกเดียวกับความรู้สึกที่เขาเคยมีในแต่ละโอกาสของชีวิตเขา ทำให้เขาหันเข้ายึดศิลปะและในที่สุดตัดสินใจให้เขาเขียนหนังสือ

ในหมู่นักอ่านชาวฝรั่งเศสเองบางคนก็เคยชินกับการอ่านหนังสือแบบเอาเนื้อเรื่องพออ่านเรื่อง La Recherche ของพริสต์กิ้งงวยจับต้นชนปลายไม่ถูก เพราะเรื่องนั้นดูเหมือนไม่มีโครงสร้างของเรื่อง ไม่มีการลำดับเรื่อง จับเนื้อความและการดำเนินเรื่องไม่ได้สักที เพราะแต่ละหน้าพูดถึงอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นเป็นแก่นเป็นสาร ในที่สุดก็เบื่อและหยุดอ่าน บ้างก็รังเกียจว่าเป็นเรื่องของคนชราโรคทแกสังคมและที่คอยเก็บจรรยาละเอียดเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของทุกอย่างอย่างน่ารำคาญ เมื่อเทียบ La Recherche กับนวนิยายทั่วไป จะเห็นว่า La Recherche เป็นนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องขาดตอนไม่ปะติดปะต่อกันเลย นักอ่านที่อดทนและทนอ่าน La Recherche ตั้งแต่ต้นจนจบเท่านั้นที่จะ

เข้าใจและรู้จักประเมินค่าการเขียนของพริสต์กิ้งพริสต์แก่ง La Recherche ตามแนวของการแต่งซิมโฟนี แนวเรื่อง (theme) ต่าง ๆ โผล่ออกมาแล้วหายป็นกันไปเหมือนไม่มีระบบ แต่วกกลับมาปรากฏอีกด้วยลีลาที่พิถีพิถันบรรจงยิ่งขึ้น ผู้อ่านจะเห็นเองว่าไม่มีเกร็ดย่อยใดที่ไร้ประโยชน์ ไม่มีแนวเรื่องใดที่ถูกละทิ้งกลางคัน ไม่มีข้อคิดใดที่ล่องลอยไร้น้ำหนัก ทุกคำพูดทุกตอนเกาะกันซ้อนกันเกยกันไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับแกนเรื่อง การปล่อยตัวละครเหมือนกับเป็นไปอย่างบังเอิญ แม้จะมีตัวละครมากในเรื่อง ผู้อ่านจะจำตัวละครต่าง ๆ ได้เองและจะรู้จักบุคลิกตลอดจนอุปนิสัยของตัวละครแต่ละตัวตามภาพที่ผู้เล่าเสนอในตอนต่าง ๆ เขาพรรณนาจาก สถานที่ เหตุการณ์ตัวละคร

วันนั้นเมื่อแม่เสนอให้ เขาเกิดนึกอยากขึ้นมา และรับขนมมัทฉะใส่น้ำตาล ทานที่ที่ขนมกระตบเพดานปาก ร่างกายกระตุกเกิดความรู้สึกเสียวซ่าพร้อมๆ กับที่ความปลื้มปิติแผ่เต็มหัวใจอย่างไม่มีสาเหตุ ความสุขชั่วแล่นในเสี้ยววินาทีนั้นมีความเข้มข้นจนเขาเกิดปลงตกในทุกสิ่งทุกอย่างและเฉยเมยต่อความตาย เขาพยายามคิดทบทวนหาเหตุผลในนาที่ต่อมาว่าทำไมขนมมัทฉะจึงทำให้เขารู้สึกเป็นสุข ได้ถึงเพียงนั้น ในเสี้ยววินาทีที่เขากินขนม แต่การจ้องใจรำลึกถึงอดีตหรือการคิดหาเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถให้ความกระจ่างแก่เขา ผู้เล่าอธิบายในตอนจบของนวนิยายว่า ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในชั่วเวลาบางครู่ไปกระทบ สัมผัส และไปแนบสนิทกับความรู้สึกเดียวกันที่เราเคยมีในอดีต อุบัติการณ์ดังกล่าวจะนำเรากลับไปสู่ตัวเราในอดีต นาที่ที่ผู้เล่ารู้สึกปลื้มปิตินั้นอยู่นอกเหนืออิทธิพลของเวลา เพราะนาที่นั้นเป็นนาที่รวมของนาที่ปัจจุบันกับนาที่ในอดีต ผู้เล่ารำลึกได้ในเวลาต่อมาว่าที่เขา รู้สึกเป็นสุขในนาที่นั้น เพราะเขากลับไปมีความรู้สึกของชีวิตวัยเด็ก

พริษฐ์ต้องการแสดงว่า ความทรงจำของคนเราเหมือนกับสมมุติภาพที่เก็บรักษารูปของเราตั้งแต่เด็กจนโต ที่สะสมและบันทึกภาพเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บุคคลต่างๆ ที่เราได้พบเห็นตั้งแต่เด็ก ความทรงจำจึงเหมือนกับสมองและสติปัญญาที่สะสมความรู้ แต่เราลืมเรื่องอะไรต่อมิอะไรในอดีตกาลขึ้นทุกที เมื่อเราแกล้งตามล่าค้น เพราะความเคยชินหนึ่ง เพราะชีวิตประจำวันหนึ่ง เหมือนกับที่เราลืมความรู้บางอย่างที่เราเคยเรียนเคยท่องมาในชั้นมัธยม หรือเมื่อเราลืมตาตื่นก็ลืมความกลัวร้ายแปลกพันประการที่เรามีขณะนอนหลับ ในขณะที่สมองรับรู้เหตุการณ์และความรู้ต่างๆ ประสาททั้งห้าของเราได้รับรู้และมีปฏิกิริยาตอบโต้กับสิ่งรอบข้างตัว และสะสมความรู้สึกที่ได้ไว้เหมือนกัน พริษฐ์เรียกว่าเป็นความทรงจำแห่งอวัยวะ (la mémoire organique)⁵ ความทรงจำอย่างหลังนี้ไม่มีสติปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะสติปัญญาสะสมความรู้ตามค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมในขณะที่ประสาททั้งห้าสะสมความรู้จากการสัมผัสโดยตรงกับสิ่งรอบกาย เช่น แสงสะท้อนสีชมพูของดวงอาทิตย์ในยามเย็นเหนือท้องทุ่ง ความรู้สึก

5. พริษฐ์กล่าวว่า ร่างกายเป็นผู้รักษาคัดค้านที่สุด I.p. 6 : "Mon côté... et mon corps... gardiens fide d'un passé que mon esprit n'aurait jamais dû oublier," บางคนคงเคยสงสัยว่าทำไมเราจำได้โดยไม่ต้องตั้งใจและพบสายตาคู่หนึ่งที่กำลังมองตนอยู่ การเหลียวหลังเป็นการตอบโต้ของร่างกาย (réponse organique ou physique) ต่อสิ่งที่มีกระทบ (stimulus extérieur) โดยที่สมองและสติปัญญายังไม่ทันรับรู้อะไรเลย

ใครในตัวของผู้นั้น ความพึงเพื่อ กลืนอับ
ของห้องที่บ้านในชนบท ความเย็นฉ่ำของ
สายฝน เป็นต้น วันหนึ่งเมื่อชีวิตเราแห้งแล้ง
หมดแรงจิตใจ หรือหมดสิ่งที่สามารถมากระ
ตุ้นจิตใจเรา โดยบังเอิญแสงสะท้อนสีชมพู
ของดวงอาทิตย์อาจทำให้เราสดชื่นขึ้นอย่าง
ประหลาดเพราะเผอิญไปตรงกับแสงสะท้อน
แบบเดียวกันที่เราเคยเห็นในอดีต เมื่อกลืน
อับทำให้ประสาทของเราตื่นตัวและมีความ
รู้สึกชนิดหนึ่งที่เราไม่อาจเจาะจงว่าเป็นอย่าง
ไรแผ่ซ่านในหัวใจ เมื่อนั้นแหละตัวเราหลุด
ออกจากขอบข่ายของเวลาเพราะตัวเราใน
เวลานั้นกำลังลึมรสของ “ความจริง” ใน
อดีต พริศต์เปรียบเทียบนวนิยายถึงเหตุ
การณ์ในอดีตได้โดยบังเอิญ (le souvenir
involontaire) เหมือนการระลึกชาติ⁶ อดีต
จึงไม่ใช่สิ่งที่ตายไปและเอากลับคืนมาไม่ได้
เพียงแต่เราไม่ได้คืนมาด้วยสมองหรือปัญญา
ผู้อ่านจะต้องรู้จักแยกแยะความแตกต่าง
ระหว่างความทรงจำ (la mémoire) กับการ
หวนรำลึกถึงอดีตได้โดยบังเอิญ (le souvenir
involontaire) การที่เราทบทวนหาชื่อของ
คนที่เราเคยรู้จักเมื่อสิบปีก่อน และหาได้ใน
ที่สุดนั้นเหมือนเราคุรูปเก่า ๆ และจำได้ว่า

ใครเป็นใครในรูปนั้น หรือการที่เราจำความ
หลังได้ว่าเราเคยไปเที่ยวที่นั่นที่นี้เมื่อครั้ง
เป็นเด็ก ความทรงจำแบบนั้นให้ความรู้คุณ ๆ
ที่ไร้ความตื่นเต้นใด ๆ แต่การที่รสของขนม
มัทแลนทำให้พริศต์ระลึกถึง ชีวิตวัยเด็กของ
เขาเป็นการกลับไปเกิดในวัยเด็กอีกครั้งหนึ่ง
มีความรู้สึกถึงซึ่งซับซ้อนในวัยเด็กทุกประ
การ ในแง่หนึ่งพริศต์บอกว่าเป็นการ
ฟื้นคืนชีพหรือการชุบชีวิตใหม่ รสของขนม
มัทแลนผสมนำพาที่ผู้เล่า (le narrateur)
เคยกินเมื่อครั้งเป็นเด็กยังติดฝังอยู่ในความ
ทรงจำของปากโดยที่ความนึกคิดและปัญญา
หรือสมองซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามวัยลึมรสนั้น
ไปนานแล้ว และแม้จะเห็นขนมมัทแลนอีก
บ่อย ๆ ตามร้านขายขนมก็ไม่ทำให้เขาตื่น
เต้นหรือรู้สึกอึดอัดแต่ประการใด เพราะ
ฉะนั้นเมื่อปากรับรู้รสอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่ามัน
เวลาจะล่วงเลยไปหลายสิบปีก็ตาม ปากนั้น
แหละที่ตื่นตัวและเสียเวลานานไปกับด้วยความรู้สึก
เก่า ๆ คนเราส่วนใหญ่ไม่ได้ใส่ใจกับความรู้
สึกที่วูบขึ้นมาชั่วเดี๋ยว จึงไม่สามารถ “รำลึก
ชาติ” ได้ ขนมมัทแลนในชาไปตีเยลทำให้
พริศต์หวนมีความรู้สึกเก่า ๆ ในวัยเด็กซึ่งไป
ปลุกความทรงจำเกี่ยวกับรายละเอียดของชีวิต

6. ทฤษฎีว่าด้วยความทรงจำของพริศต์ ยังมีบทจินตนาการพาตึงไป ถึงการกลับมาเกิดของคนที่ถูกสาป
เป็นหินเป็นสัตว์ตามความเชื่อสมัยก่อน (la métempsychose) ความคิดนี้พริศต์อาจได้มาจากนวนิยายโบราณ
เช่น *Métamorphosed ou l'Anc d'or* ของ Apulée หรือจากนิทานชุดพันหนึ่งทิวา

ของเขาที่เมืองกงเบร (Combray) ราวกับว่า
ทุกฉาก ทุกสถานที่ และผู้คนที่เขารู้จักเห็น
ออกมาจากถ้วยนาชานเอง เขารู้สึกเป็น
สุขอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรกในชีวิต พริสท์
กล่าวว่าความสุขที่แท้จริงของคนเราอยู่ที่การ
ที่สามารถหวนกลับไปรู้สึกถึงความรู้สึกเก่า ๆ
ที่เราเคยประสบในอดีต นั่นคือตราบไคที่เรา
ไม่สามารถรู้สึกถึงความสุขความพอใจเก่า ๆ
ที่เราเคยประสบในอดีต ก็เท่ากับเราไม่เคยรู้
จักความสุขความพอใจเหล่านั้น

แนวคิดเรื่องความทรงจำกับการรำลึก
ถึงอดีตนั้นเป็นทอล์กโชว์กันมากในวงวรรณ
คดีตะวันตกจนเป็นที่ติตปากของคนหลาย ๆ
คนที่เคยอ่านพริสท์ และเชื่อว่าจุดเด่นของ
วรรณกรรมเรื่อง *A la Recherche du*
Temps Perdu อยู่ที่ตอนที่ว่าด้วยเรื่องของ
ชนมัตแลน ความจริงตอนดังกล่าวนี้เป็น
เพียงบทใหม่โรงเท่านั้น พริสท์เองก็จัดให้
อยู่ในตอนต้นของนวนิยายเป็นบทเปิดนำไป
สู่การเล่าเรื่องของชีวิตวัยเด็กที่เมืองกงเบร
นอกจากนี้ แนวคิดของการรำลึกถึงอดีตโดย

ทางประสาทสัมผัสก็มีใช้ใหม่ของไหม ชาโต
บริยอง (Chateaubriand) ก็เคยเขียนประ
สพการณ์ทำนองนี้ใน *Mémoires d'Outre-*
Tombe รูสโซ (Rousseau) ก็เคยมีความรู้สึก
คล้าย ๆ กัน ดังปรากฏใน *Réveries d'un*
promeneur solitaire พริสท์เองแทบจะ
ถอดแนวเรื่องมาจากนิยายอาหรับเรื่องของ
เบเดระดินฮะซันใน "พันหนึ่งทิวา" เพียง
แต่เปลี่ยนจากขนมหน้าครีม (*la tarte a la*
crème)⁷ มาเป็นขนมมัตแลน แต่ความ
สามารถของพริสท์อยู่ที่การเชื่อมโยงแนวคิด
ของชนมัตแลนกับโลกของศิลปะ (*l'art*)

ทฤษฎีว่าด้วยความทรงจำและการรำลึก
ถึงอดีตของพริสท์มีความหมายลึกซึ้งกว่าที่
เราคิดและเข้าใจในเบื้องต้นแรก ทำไมเขาจึง
พูดว่าความสุขในขณะที่ปากรับรู้รสของขนม
มัตแลนทำให้เขาเฉยเมยต่อบัญหาของชีวิต
และแม้แต่ความตายก็ไม่ทำให้เขาสะดุ้งผวา
อีกต่อไป (I.p.45)⁸ เมื่อพิจารณาคูณาคีที่
เขามีความรู้สึกเกี่ยวกับความรู้สึกเก่าที่เขา
เคยมีในอดีต ในนาที่นั้นเขาไม่ได้เป็นตัว
เขาในเวลาปัจจุบันและไม่ได้เป็นตัวเขาใน

7. อิทธิพลของนิทานชุดพันหนึ่งทิวาใน *La Recherche* มีมากจนบางครั้งเราสามารถเปรียบเทียบแนวเรื่อง
ได้เลยทีเดียว (*la transtextualité* หรือ *l'intertextualité*) โดยเฉพาะตอนที่เกี่ยวกับชนมัตแลนกับ
นิทานของชนมัตแลนดังกล่าว ผู้อ่านจะหาอ่านได้จาก *Les Mille et Une Nuits* เล่มที่ 1 (มี 3 เล่มจบ)
หน้า 292-355 ฉบับภาษาฝรั่งเศสแปลและเรียบเรียงโดย Antoine Galland พิมพ์โดย Garnier-
Flammarion.

8. โปรดดูคำอธิบายในเชิงอรรถ 3

อดีต แต่เป็นคนที่มีสามที่รวมเอาคนที่เขาเคย
เป็นและคนที่เขากำลังเป็น เจ้าคนที่สาม
ในนาที่นั้น เป็นคนที่อยู่นอกกฎเกณฑ์ของ
เวลา เป็นคนที่ไม่ตายในขณะที่คนที่เขาเคย
เป็นในอดีตตายไปแล้วและคนที่เขาเป็นอยู่
ในปัจจุบัน ก็กำลังจะตายในนาที่ข้างหน้า⁹
เพราะฉะนั้น ในขณะที่เขารับรู้สของขม
ม็ดแล่นเขาจึงรู้สึกอิสระในทันใด หมกห่อ
เรื่องการขึ้นๆ ลงๆ ของชะตากรรม และเข้าใจ
ว่าเบื้องหลังของการดับและการเกิดติดต่อกัน
ทุกวินาทีในชีวิตของเขา ยังมีตัวเขาแท้ๆ
ที่แอบอยู่คอยนาที่ที่จะปรากฏแก่เขา ตัวเขา
จริงๆ ที่เราเรียกขานกันว่าตัวที่สามนั้นไม่
เคยดับ เป็นตัวที่เก็บความรู้สึกสะสมจากแต่ละ
ชีวิตที่เขาจะมีชีวิตอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่
อดีตจนถึงปัจจุบัน การปรากฏตัวของคนที่
สามนั้นเหมือนความรู้สึกในวินาทีที่เราเพิ่งตื่น
นอนใหม่ๆ ที่ยังไม่แน่ใจว่าเรายังฝันอยู่หรือ
ตื่นแล้ว หรือฝันว่าตื่นหรือตื่นแล้วคิดว่าฝัน
และเราก็เข้าใจว่าทำไมก่อนที่จะรู้สึกจะเริ่ม
เล่าเรื่องของขมม็ดแล่น เขาพูดวกไปวก
มาถึงความทรงจำขณะหลับๆ ตื่นๆ ของเขา
และตลอดเวลาในนวนิยายก็มักจะแทรกเรื่อง

ความฝัน หรือจินตนาการที่เขาจะมีขณะที่เขา
หลับ ทั้งนี้เพราะความฝันอยู่นอกอิทธิพล
ของกาลและเทศะ (le Temps et l'Espace)
นั่นเอง

ขณะที่เราหลับร่างกายของเราอยู่นอก
อำนาจของสติปัญญา เช่นเมื่อถูกยุงกัดที่ขา
ขาจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการเคลื่อนไหว
หรือกระตุกโดยที่สมองไม่ได้สั่งขา ร่างกาย
ตอนนั้น มีสัญชาตญาณของสิ่งมีชีวิตในยุค
แรกของโลก¹⁰ ในแง่ของการนอนหลับ
หรือความฝัน จึงทำให้เราสามารถดอยกลับ
ไปสู่จุดกำเนิดของชีวิต เมื่อพิจารณาโครง
เรื่องจากตอนต่างๆ ของ La Recherche

เราจะสรุปได้ว่า สิ่งที่พรุสต์ค้นหามิได้หยุดอยู่
แค่ประสบการณ์ในอดีต แต่ไกลออกไปจาก
ชีวิตของคนออกไปสู่ยุคแรกเริ่ม ของโลก
ความรู้สึกปลื้มปีติที่เกิดขึ้นขณะล้มรสของ
ขมม็ดแล่นคือการตอบรับของร่างกายต่อ
สิ่งมากระทบ การสัมผัสของสิ่งมีชีวิตที่เป็น
พฤติกรรมแบบเดียวกันที่อยู่นอกเหนือเหตุ
ผลและปัญญา พรุสต์ถือความรู้สึกที่เกิดขึ้น
จากพฤติกรรมดังกล่าว ว่าเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์
และเป็นความจริงของสิ่งมีชีวิต แต่ความ

9. โปรด

I. p. 631 : "la permanence et la durée ne sont promises à rien"

III. p. 484 : "la mort de soi consomme chaque jour"

III. p. 499 : "Albertine n'était qu'une Succession de moments"

III. p. 1038 : les morts successives si redoutées du moi" เป็นต้น

10. พรุสต์มีความคิดคล้ายคลึงตามหลักวิชาสมัยใหม่ในแนวของวัตถุนิยม (materialisme) เช่น
ชีวิต โลก หรือจักรวาลวิวัฒนาการมาจากสสารตั้งแต่สารเซลล์เป็นต้นมา โปรดสอบทาน I. pp. 5, 10.
12, 819-820 เป็นต้น

จริงน^๕แหละสติปัญญาไม่นำพาหรือสนใจ

ในที่สุดสิ่งที่พรุสต์ถือว่าเป็นความจริงคือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึก (sensation) กับความทรงจำที่ห่อหุ้มตัวเราไปในขณะเดียวกัน ศิลปินคือผู้ที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์ของอุปติการณ^๕ทั้งสอง เป็นผู้ที่ไขความจริงของชีวิตของเขา อัจฉริยภาพของศิลปินช่วยให้คนหนึ่งได้เห็นโลกของอีกคนหนึ่ง รู้จักชีวิตของคนอื่นและในขณะเดียวกันสำนึกถึงความจริงของชีวิตของตนเอง ศิลปะจึงเป็นอายุวัฒนะที่ชุบชีวิตของเราให้เป็นหนุ่ม เป็นสาวอยู่เสมอ เพิ่มพูนทิวสยตาของเรา และมองดูจักรวาลด้วยทุกสายตาของศิลปิน ในค่านววรรณคดีก็เช่นเดียวกัน นักเขียนจะต้องพยายามถ่ายทอดความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยอาศัยบทเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย¹¹ พรุสต์เล่าว่าในชีวิตของเขา บ่อยครั้งที่เขาเห็นสิ่งหนึ่งสวຍในอีกสิ่งหนึ่ง เช่นเขารู้สึกถึงความร้อนของแดดเที่ยงวันที่เมืองกงเบร

เมื่อได้ยินเสียงระฆังในโบสถ์ตีสิบสองครั้ง ความสัมพันธ์ของสองสิ่งบางทีก็ไม่น่าทึ่งนักของที่นำมาเปรียบเทียบเพื่อให้ความกระจ่างยิ่งขึ้นบางทีก็ไม่พิเศษอะไร ประโยคที่เขียนอาจไม่ราบรื่นสละสลวย แต่ตราบใดที่หนังสือ^๕นั้นไม่พูดถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว ตราบนั้นหนังสือ^๕นั้นก็ไม่ใช่หนังสือ อัจฉริยะของนักเขียนจึงไม่ได้ อยู่ที่การแต่งเรื่องที่ไม่เหมือนกับเรื่องทั่ว ๆ ไปของคนอื่น ๆ แต่อยู่ที่ความสามารถในการ “แปล” ถ่ายทอดความจริงที่มีอยู่แล้วในตัวของแต่ละคนนักเขียนที่ดีไม่ใช่เป็นผู้ที่ฉลาดเฉียบแหลมที่สุด หรือได้รับการศึกษาสูงที่สุด แต่เป็นผู้ที่รู้จักทำตัวเป็นกระจกเงาสะท้อนความจริง¹²

เรื่องของขนมมัดแลนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ผู้เล่ารู้จักประเมินค่าของศิลปะและเป็นจุดจบของนวนิยายคือผู้เล่าเขียนชีวิตของเขา

11. พรุสต์เสนอทฤษฎีว่าด้วยการเปรียบเทียบอย่างละเอียดในตอนท้ายของ La Recherche (III. p. 889 sq.) ในความเห็นของพรุสต์ สติปัญญาของนักเขียนคือความชัดเจนในการใช้บทเปรียบเทียบของเขา ถือเป็นวรรณศิลป์ และวรรณศิลป์เป็นวิธีเดียวที่สามารถตรงต่อหรือเวลาให้หยุดอยู่กับที่หรือยดชีวิตของเราตัวจริง (ที่เราเรียกในตอนต้นว่าตัวเราคนที่สาม)

12. โปรดสอบทาน III. p. 1032 : “...cet écrivain...devrait préparer son livre minutieusement, avec de perpétuels regroupements de forces, comme une offensive, le supporter comme une fatigue, l'accepter comme une règle, le construire comme une église, le suivre comme un régime, le vaincre comme un obstacle, le conquérir comme une amitié, le suralimenter comme un enfant, le créer comme un monde... Mais pour en revenir à moi-même (ou narrateur), je pensais plus modestement à mon livre...n'étant qu'une sorte de ces verres grossissants...; mon livre, glace auquel je leur (à ceux qui le liraient) fournirais le moyen de lire en eux-mêmes”.

ภาคผนวก

Marcel Proust (ค.ศ. 1871-1922) เป็นนักเขียนชาวฝรั่งเศส เกิดในครอบครัวชนกลางที่ร่ำรวยมากครอบครัวหนึ่ง บิดาเป็นหมอ มารดามะเขือยาว เขาป่วยเป็นหืดตั้งแต่อายุ 9 ขวบ โรคนี้จะทรมาณร่างกายของเขาไปจนตาย แปรสภาพความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนทำให้เขากลายเป็นคนอ่อนไหวเกินจุดธรรมดาของคนทั่วไป ขณะเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาเขาอยู่ในกลุ่มของผู้รักวรรณคดีซึ่งได้ร่วมกันออกพิมพ์วารสารอักษรศาสตร์ เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้อาสาสมัครเข้าเป็นทหารในกรมทหารราบ ต่อจากนั้นได้เข้าศึกษาวิชากฎหมายและโดยเฉพาะวิชาปรัชญากับแบร์กซง (Bergson Henri ค.ศ. 1859-1941) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้รับเชิญเป็น "ผู้อมตะ" ในราชบัณฑิตยสภาของฝรั่งเศสในปี 1914 และได้รับรางวัลโนเบลในปี 1927 ที่ซอร์บอน (Sorbonne) หลักปรัชญาของแบร์กซง (โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเวลา) มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของพรุสต์อย่างมาก ในระยะนั้นเขาเขียนบทความเป็นครั้งเป็นคราว บทความเหล่านี้จะปรากฏแทรกภายหลังในงานเขียนที่เขาให้ชื่อว่า Les Plaisirs et les Jours โดย Anatole France (นักเขียนชาวฝรั่งเศส ค.ศ. 1844-1924) เป็นผู้เขียนคำนำ หนังสือพิมพ์ในปี 1896 จากนั้นเขาเริ่มแปลงานวรรณกรรมของนักสุนทรียศาสตร์อังกฤษชื่อ John Ruskin (ค.ศ. 1819-1900) ซึ่งพรุสต์ยกย่องนับถือมาและได้รับความคิดหลายอย่างจากเขา พรุสต์ชอบออกงานสังคม และรู้จักคนมากมายหลายตาในวงการต่าง ๆ เขาฝึกฝนใจในศิลปะเกือบทุก

ชนิดเช่น จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ตลอดจนดนตรีรวมทั้งโอเปร่าแต่เขาต้องหยุดพักนอนอยู่กับเตียงมากขึ้นทุกที ๆ เพราะโรคหืดและสุขภาพอ่อนเปลี้ยบางของเขา จนกระทั่งในที่สุดต้องยุติการออกนอกบ้าน และไม่พบใครเลยนอกจากเพื่อนสนิท 2-3 คน นาน ๆ ครั้งเท่านั้น เขาเริ่มเขียนหนังสือคนเดียวในห้องนอน ที่มีฝาผนังด้วยไม้ ก่อกเพื่อกันเสียงรบกวนจากภายนอกพรุสต์เป็นคนละเอียดอยากรู้อยากเห็นถึง เกร็ดเล็ก เกร็ดย่อย ของสิ่งที่เขาสนใจ เขาจะสอบถามหาความรู้จนถึงที่สุดจากที่ต่าง ๆ จากเพื่อน ๆ หรือถามไล่ทางจดหมาย และเมื่อจำเป็นก็ลุกจากเตียงกลางดึก (เขาทำงานในเวลากลางวันเท่านั้น) เพื่อไปเอาคำตอบจากผู้ให้ความกระจ่างแก่เขาได้ในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เรื่องเชื้อสายวงศ์ตระกูลเก่า ๆ เรื่องผลหมากรากไม้ เรื่องภาษา เป็นต้น เขารวบรวมเอกสารข้อความทุกอย่างทุกชนิดเพื่อเขียนงานของเขา เราเห็นได้จากต้นฉบับงานเขียนของเขาว่า บางที่เขาแก้ไขข้อความซ้ำแล้วซ้ำอีก เปลี่ยนคำ เพิ่มคำ ย้ายคำ ประกระจายเพิ่มข้อความจนกระทั่งเขาพอใจประโยคหนึ่งหรือตอนหนึ่ง พรุสต์สิ้นชีวิตในปี 1922 เดือนพฤศจิกายน งานของเขาถูกทยอยพิมพ์เป็นตอน ๆ เรื่อยมาตั้งแต่ปี 1900 ซึ่งรวมกันเป็นวรรณกรรมเรื่องยาวชื่อ A la Recherche du Temps Perdu หรือแปลตามตัวได้ว่า "หวนหาเวลาที่ผ่านไป" นอกจากนั้นยังมีบทความต่าง ๆ และจดหมายที่เขาเขียนติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ อีกมาก ล้วนแต่มีความสำคัญและคุณค่าในทางวรรณคดีทั้งสิ้น

บรรณานุกรมงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับปฐุสตร์อย่างย่อ ๆ

- Alain de Lattre. *La doctrine de la réalité chez Proust*. Paris : José Corti, 1978.
Barthes, Roland & al. *Recherche de Proust*, Paris : le Seuil, Coll. Point, 1980.
Deleuze, Gilles. *Proust et les signes*. Paris: PUF, 1970.
Dobrovsky, Serge. *La place de la madeleine*. Paris : Mercure de France, 1974.
Milly, Jean. *Proust et le style*. Paris ; Lettres Modernes, 1970.
Richard, Jean-Pierre. *Proust et le monde sensible*. Paris : le Seuil, 1974.
Rogers, B.G. *Proust's Narrative Techniques*. Genève : Droz, 1965.

บริษัท พ. ภัคตวิบูล จำกัด

28/7 ถนนวิงเคิม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ

โทร. 4651363, 4654157

รับเหมางานก่อสร้างทุกประเภท